

مقایسه‌ی حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی در استان آذربایجان-

غربی

جواد کیهان^{۱*}، سارا محمد مرادی نقده^۲، فاضل قانع قره‌باغ^۳

۱) استادیار گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

۲) کارشناس ارشد گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

۳) کارشناس ارشد گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

*نویسنده مسئول: Ja_abdeli@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله ۹۷/۰۹/۲۸

تاریخ دریافت مقاله ۹۷/۰۵/۱۸

چکیده

هدف تحقیق حاضر، مقایسه‌ی حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی در استان آذربایجان غربی می‌باشد. روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بوده و جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد به تعداد ۱۳۰ نفر و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی به تعداد ۹۰ نفر در استان آذربایجان غربی می‌باشند. روش نمونه‌گیری با توجه به محدودیت جامعه آماری تمام شماری می‌باشد. جهت گردآوری داده‌ها از مقیاس حمایت اجتماعی ادراک‌شده چندبعدی زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، مقیاس امید اسنایدر (۱۹۹۱) و کارنامه تحصیلی دانش‌آموزان در پایان نیم سال تحصیلی استفاده گردید. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه نشان داد که بین گروه‌ها از لحاظ میزان برخورداری از حمایت اجتماعی ادراک‌شده و امید تفاوت معنی‌داری وجود دارد. طوری که بچه‌های بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی از حمایت اجتماعی ادراک‌شده‌ی خوبی نسبت به دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های کمیته‌امداد بهره‌مند هستند. اما، امید دانش‌آموزان تحت پوشش کمیته امداد به‌صورت معنی‌داری بیشتر از دانش‌آموزان تحت پوشش سازمان بهزیستی است. همچنین نتایج آزمون تی مستقل حاکی از این بود که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تحت پوشش کمیته امداد به‌صورت معنی‌داری بیشتر از دانش‌آموزان تحت پوشش سازمان بهزیستی است.

کلید واژه‌گان: حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان ساکن خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد، دانش‌آموزان ساکن خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی

مقدمه

زندگی خانواده‌ها به‌هم‌ریخته و نوعی گسستگی در آن‌ها ایجاد شود. پس از گسستن خانواده به هر علتی بسیار دیده‌شده است که کودکان معصوم به دلیل فقر یا عدم توانایی یکی از والدین یا ازدواج مجدد ایشان، به موسسات نگهداری کودکان بی‌سرپرست سپرده شده و از نعمت خانواده محروم گشته‌اند. مجتمع‌های خوابگاهی کمیته امداد و خانه‌های کودکان و نوجوانان سازمان بهزیستی از جمله مراکزی هستند که برای نگهداری کودکانی که به هر علتی از داشتن خانواده‌های

در هر جامعه و اجتماع حوادثی برای برخی افراد و خانواده‌ها پدید می‌آید که شرایط عادی خانوادگی را مختل زندگی آنان را دگرگون می‌سازد. وجود برخی از مشکلات و واقعیت‌های اجتماعی از جمله فقر، اعتیاد، طلاق و غیره و یا عوارضی چون زندانی شدن والدین باعث می‌شود که بنیان

از کمک آن‌ها بهره‌مند خواهد شد (کالوت و کونور و اسمیت^۳، ۲۰۰۶).

لیندزی (۲۰۱۱) معتقد است حمایت اجتماعی برای هر فرد ارتباط امنی به وجود می‌آورد که احساس محبت و نزدیکی از ویژگی‌های اصلی آن است و نیازهای افراد از طریق منابعی که جامعه در اختیارشان می‌گذارد تأمین می‌شود. این منابع شکل‌های متفاوتی دارند که عبارت‌اند از ابزاری، اطلاعاتی و عاطفی. افراد بر اساس روابط اجتماعی و نوع پیوندهایی که دارند از منابع حمایتی برای برطرف کردن نیازهایشان استفاده می‌کنند به طوری که هراندازه روابط اجتماعی گسترده‌تر باشد میزان دسترسی به منابع حمایتی بیشتر می‌شود (رستمی و احمدنیا، ۱۳۹۰). نتایج مطالعات دینر و همکاران^۴ (۱۹۹۹) نشان داد که ۸ تا ۲۰ درصد از واریانس بهزیستی روانی از طریق عوامل اجتماعی قابل تبیین و تفسیر است. از این رو افرادی که در معرض رخدادهای منفی زندگی قرار می‌گیرند، حمایت اجتماعی به‌عنوان یک منبع مقابله قدرتمند بیرونی محسوب می‌گردد (هدا^۵ و همکاران، ۲۰۱۰). روزنفلد، ریچمن و براون^۶ (۲۰۱۳) معتقدند دانش‌آموزانی که والدین، دوستان و معلمان خود را حمایت‌کننده ادراک می‌کنند، در مدرسه رفتارهای مثبت بیشتری دارند.

در سال‌های اخیر تحقیقات بسیاری در زمینه پیامدهای روانی - اجتماعی حمایت اجتماعی انجام شده است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که حمایت اجتماعی مطلوب می‌تواند بر خودکارآمدی (تمنایی فر، لیث، و منصور، نیک، ۱۳۹۲)، سازگاری اجتماعی (رستمی و احمدنیا، ۱۳۹۰) رضایت از زندگی شوند (قائدی و یعقوبی، ۱۳۸۷)، کاهش استرس (همتی راد و سپاه منصور، ۱۳۸۷)، کاهش احساس تنهایی

هسته‌ای محروم هستند، تأسیس شده است. هرچند کودکان ساکن در این مراکز به دلیل احتمال پاسخ غیر انطباقی به فشار روانی ناشی از آسیب‌پذیری، محرومیت و ناکامی، و یا هر دلیل دیگر، غالباً دچار مشکلات رفتاری و هیجانی می‌شوند که نیاز به توجه و مراقبت‌های اجتماعی ویژه دارند، ولی بسیاری نیز موفق می‌شوند علیرغم مواجهه با این مسائل روحی و روانی، در سایه حمایت‌های جامعه و مردم، قله‌های تحصیلی و شغلی را طی کنند و به پیشرفت‌های شگرفی دست پیدا کنند.

حمایت اجتماعی ادراک‌شده، به میزان برخورداری از محبت، همراهی و توجه اعضای خانواده دوستان و سایر افراد تعریف شده است. برخی حمایت اجتماعی را واقعیتی اجتماعی و برخی دیگر آن را ناشی از ادراک فرد می‌دانند. ساراسون حمایت اجتماعی را مفهومی چندبعدی می‌داند که هر دو را دربرمی‌گیرد (حاجی آقابابائی، ۱۳۸۹: ۱۸). به عقیده تری^۱ (۲۰۰۹) منظور از حمایت اجتماعی میزان ادراک فرد از محبت و حمایت خانواده، دوستان و اطرافیان وی در مقابل تنیدگی‌ها و حوادث می‌باشد. یکی از شناخته شده ترین مدل‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده، نوع چندبعدی است که توسط زیمت، داهلم، زیمت، و فارلی^۲ (۱۹۸۸) مطرح شده است و شامل حمایت ادراک شده از سوی خانواده، دوستان و افراد مهم (نظیر معلمان و همکلاسی‌ها) می‌باشد. نظریه‌ی حمایت اجتماعی درباره‌ی منابع متفاوتی که بر ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی افراد تأثیر مثبت یا منفی می‌گذارند بحث می‌کند. به‌زعم اندیشمندان حمایت اجتماعی ادراک‌شده، به‌مثابه یک منبع مقابله‌ای مؤثر در فرایند رویارویی با تجارب تنیدگی‌زا بیانگر آن است که در صورت نیاز به دیگران، فرد

³ Calvete & Connor-Smith

⁴ Dienner et al

⁵ Hedda

⁶ Rosenfeld & Richman & Bowen

¹ Tree

² Zimet, Dahlem, Zimet, & Farley

خود را ازدست داده و دچار هیجان‌های منفی می‌شوند که این امر به‌نوبه‌ی خود منجر به افسردگی می‌شود. در واقع ناامیدی مؤلفه اصلی افسردگی است (حمید، ۱۳۸۹). به‌عبارت‌دیگر، امید نوعی روند فکری و دارای دو جزء تفکر عامل و مسیرها است. ابتدا فرد هدف را انتخاب و سپس راه‌های رسیدن به هدف را تعیین می‌کند و بعد انگیزه و اراده لازم جهت حرکت در مسیر را به کار می‌اندازد (پدرتی^{۱۲}، ادوارز و لوپز، ۲۰۰۸).

مطالعات مختلفی از جمله پژوهش‌های صورت گرفته توسط (دیویس^{۱۳}، ۲۰۰۵؛ اشنايدر و تسوکاسا^{۱۴}، ۲۰۰۵ و انگ، ادوارز و برگمن^{۱۵}، ۲۰۱۶) نشان می‌دهد که بین امید و بهزیستی روانی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بین امید و عملکرد تحصیلی (ابراهیمی، صباغیان و ابولقاسمی، ۲۰۱۱؛ مادی و خوشابا، ۲۰۰۵؛ حمید، ۱۳۸۹)، معنا در زندگی (غباری لواسانی و رحیمی، ۲۰۰۷؛ ماساخرو و روزن^{۱۶}، ۲۰۰۶)، افکار پایین خودکشی (روزوارسکی و دان^{۱۷}، ۲۰۰۹؛ مادوز^{۱۸} و همکاران، ۲۰۰۵) و برخورداری از زندگی شاد (کینق و همکاران، ۲۰۰۶) رابطه مثبت وجود دارد. به‌طور کلی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که امید از مهم‌ترین مؤلفه‌های سلامت روان است. اما در ایران، در سال‌های اخیر آن‌هم به‌صورت بسیار محدود به آن توجه شده است (کرمانی، خدایانه‌ی و حیدری، ۱۳۹۰).

در راستای ارتباط بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و امید باید اذعان کرد که، داشتن رابطه با سایرین، از مهم‌ترین منابع تأمین معنا و هدف در زندگی است (استگر، ۲۰۱۰ به نقل از کرمانی و همکاران، ۱۳۹۰). هستی انسان درگرو تعاملات اجتماعی او است و محیط اجتماعی در اشتیاق انسان به ادامه

(پاموکیو و میدان^۷، ۲۰۱۰)، کاهش تنیدگی تحصیلی (میسرا، کریس و برانت^۸، ۲۰۱۳)، کاهش افسردگی (مک گورک، اسمتر و گلیهان^۹، ۲۰۰۵) همچنین بر حسب مطالعات افزایش حمایت اجتماعی پاسخ به استرس در افراد کاهش یافته و سلامت روان فرد بهبود می‌یابد (پورآقا، موسی و کافی، ۱۳۹۱؛ کاکابرایی، ارجمندیا و افروز، ۱۳۹۱؛ تجلی، صبحی، و قنبرپناه، ۲۰۱۰). مطالعات نشان داده‌اند که شبکه‌ی ارتباطات و حمایت اجتماعی عامل مهمی برای تجربه‌های مثبت و پاداشی محسوب می‌شود که در نهایت به احساس خود ارزشمندی و عزت‌نفس افراد منجر می‌شود (ایکیز و ساکار^{۱۰}، ۲۰۱۰). در این راستا سیوندانی، ابراهیمی کوهبنانی و وحیدی (۲۰۱۳) دریافتند حمایت اجتماعی ادراک‌شده با دو مؤلفه‌ی خودکارآمدی یعنی خودتنظیمی و امتحان دادن مرتبط است. به عبارتی هراندازه دانش آموزان از سوی والدین، معلمان و همکلاسی‌های خود حمایت بیشتری را ادراک کنند، توانایی آنان در خودتنظیمی و امتحان دادن افزایش می‌یابد.

یکی دیگر از متغیرهایی که به شناخت و بررسی آن در بین دانش آموزان گروه مزبور پرداختیم، امید است. بر اساس مفهوم‌سازی اشنايدر^{۱۱}، امید یک ساختار شناختی انگیزشی است که از تعامل سه مؤلفه اصلی هدف، عامل (کارگزار) و گذرگاه تشکیل شده است. موفقیت در دستیابی به اهداف، هیجان‌های مثبت و شکست در آن هیجان‌های منفی ایجاد می‌کند. افراد امیدوار در زندگی، عامل و گذرگاه‌های بیشتری برای دنبال کردن اهداف خود دارند و وقتی با مانع برخورد می‌کنند می‌توانند انگیزه خود را حفظ کرده و از گذرگاه‌های جانشین استفاده کنند. اما افراد ناامید به دلیل این‌که، عامل و گذرگاه‌های کمی دارند در برخورد با موانع به‌راحتی انگیزه

¹² Pedrottit & Edwards & Lopez,

¹³ Davis

¹⁴ Snyder & Tsukasa

¹⁵ Ong & Edwards & Bergemen

¹⁶ Mascaro & Rosen

¹⁷ Roswarski & Dunn

¹⁸ Meadows

⁷ Pamukçu & Meydan

⁸ Misra & Crist & Burant

⁹ MacGeorge & Samter & Gillihan

¹⁰ Ikiz & Cakar

¹¹ Snyder

بچه‌ها در این‌گونه مراکز است. بنابراین برحسب آنچه گفته شد، با درک نیازهای فوق، تحقیق حاضر بر آن است که با تعیین میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های کمیته امداد و سازمان بهزیستی در استان آذربایجان غربی، به مقایسه این متغیرها در بین دو گروه یادشده، بپردازد، تا دریافت واقع‌بینانه و عمیق‌تری از موارد فوق به دست آید و پیشنهادهای لازم به مسئولین ذیربط ارائه گردد.

روش تحقیق

با در نظر گرفتن هدف تحقیق که به بررسی مقایسه‌ای متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی در شهرستان ارومیه می‌پردازد محقق از روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی یا زمینه‌یابی استفاده کرده است.

جامعه آماری در این تحقیق، شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی در استان آذربایجان غربی می‌باشند که در حال حاضر در این خوابگاه‌ها ساکن بوده، و در مراکز آموزشی، مشغول به تحصیل هستند. تعداد این دانش آموزان برحسب اعلام سازمان‌های مذکور، در کمیته امداد ۱۳۰ نفر، و در بهزیستی ۹۰ نفر می‌باشد. جهت انتخاب نمونه در این پژوهش، با توجه به محدودیت جامعه آماری، از نمونه‌گیری صرف‌نظر شده، و تمام اعضای جامعه آماری در نمونه‌ی

زندگی بسیار بااهمیت است (کامپتون، تامپسون و کاسلو^{۱۹}، ۲۰۰۵) مطالعات نشان می‌دهند، افراد امیدوار نسبت به افرادی که امید کمی دارند دلبستگی ایمن‌تری دارند، تغذیه و مراقبت بهتری را دریافت کرده و از حمایت اجتماعی کافی برای انطباق با مشکلات برخوردار بوده‌اند. تعارض خانوادگی آن‌ها کمتر و والدین قابل پیش‌بینی‌تری داشته‌اند. کودکانی که مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرند، فردی را ندارند که افکار امیدوارکننده را به آن‌ها بیاموزد. در چنین شرایطی عملکرد مراقبین، منبع اراده و حمایت برای کودک نیست و موجب از بین رفتن افکار هدفمند در وی می‌شود (خلجی، ۱۳۸۶؛ گروال و پورتر^{۲۰}، ۲۰۰۷).

همچنین داشتن عملکرد تحصیلی بهتر، نه تنها برای همه دانش آموزان، بلکه برای این دانش آموزان که دارای مشکلات عدیده‌ای هستند، همواره از اهمیت خاصی برخوردار بود است. با توجه به اینکه میزان پیشرفت و افت تحصیلی نه تنها یکی از ملاک‌های اثربخشی نظام آموزشی، بلکه از موارد بسیار اساسی در ارزیابی کارایی مسئولان و مربیان مراکز نگهداری از دانش آموزان محروم به شمار می‌رود، کشف و بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی، به شناخت بهتر و پیش‌بینی متغیرهای مؤثر در مدرسه می‌انجامد. بنابراین تعیین میزان عملکرد تحصیلی و بررسی متغیرهایی که با پیشرفت تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارند، شایسته توجه ویژه است. از طرف دیگر واقعیت اساسی این است که دانش آموزان ساکن در این‌گونه مراکز با مسائل و مشکلات زیادی درگیر هستند که از جمله بارزترین آن‌ها، متغیرهای یادشده است. گواه این امر هم نه تنها بعضی تحقیقات انجام‌شده در این راستا می‌باشد (صنعت نگار، ۱۳۹۰ و ظریف، ۱۳۹۲)، بلکه تجارب خود محقق است که دارای تجربه‌ی زیسته‌ی ۲۰ ساله در پایش دوران زندگی و کار کردن با این

¹⁹ Compton & Thompson & Kaslow

²⁰ Grewal & Porter

این ۸ آیتم، ۴ آیتم آن مربوط به مؤلفه کارگذار و ۴ آیتم نیز مربوط به مؤلفه گذرگاه است. همچنین شیوه نمره‌گذاری آن بدین صورت است که آزمودنی با استفاده از یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) توافق خود را با هر یک از آیت‌ها نشان می‌دهد. نمره‌گذاری معکوس در این مقیاس وجود ندارد و هریک از مؤلفه‌ها ۴ آیتم را به خود اختصاص می‌دهند. مجموع نمرات مربوط به هر یک از مؤلفه‌ها نمره کل امید را نشان می‌دهد. اسنایدر (۲۰۰۰، به نقل از شیرمحمدی، ۱۳۸۸) ضریب آلفای کرونباخ را در محاسبه پایایی کل مقیاس امید ۰/۸۶، برای بعد کارگزار ۰/۸۲ و بعد گذرگاه ۰/۸۴. به دست آورد. در ایران پایایی این مقیاس توسط شیرین زاده و میر جعفری (۱۳۸۵) بر روی ۱۰۰ نفر از دانشجویان محاسبه گردید. که در این مطالعه ضریب آلفا برای مؤلفه کارگزار ۰/۷۱ و برای مؤلفه گذرگاه ۰/۶۷ به دست آمد.

پ) پیشرفت تحصیلی: ابزار سنجش میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در این آزمون، عبارت بود از میانگین نمرات درج شده در کارنامه تحصیلی دانش آموزان در پایان نیم سال تحصیلی.

یافته‌های پژوهش

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش اعم از میانگین، انحراف استاندارد، به تفکیک گروه‌ها گزارش شده‌اند. برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها نیز در این جدول نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنوف^{۲۳} گزارش شده‌اند. با توجه به این جدول آماره کالموگروف-اسمیرنوف برای

پژوهش قرار گرفتند. بنابراین روش نمونه‌گیری تمام شماری یا سرشماری می‌باشد.

به منظور اندازه‌گیری متغیرهای مذکور از پرسشنامه‌های ذیل استفاده شده است:

الف) مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده چندبعدی^{۲۱}: مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده چندبعدی یک ابزار ۱۲ گویه ای است که به منظور ارزیابی حمایت اجتماعی ادراک شده از سه منبع خانواده، دوستان و افراد مهم در زندگی توسط زیمت و همکاران (۱۹۸۸) تهیه شده است. این مقیاس میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد را در هر یک از سه حیطه‌ی مذکور در طیف ۷ گزینه‌ای کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم می‌سنجد. برای به دست آوردن نمره‌ی کل این مقیاس، نمره‌ی همه‌ی گویه‌ها باهم جمع شده و بر تعداد آن‌ها (۱۲) تقسیم می‌شود. نمره‌ی هر زیر مقیاس نیز از حاصل جمع نمرات گوی‌های مربوط به آن تقسیم بر تعداد گویه‌های آن زیر مقیاس (۴) به دست می‌آید. روایی و پایایی این مقیاس توسط زیمت و همکاران (۱۹۸۸) در حد مطلوب گزارش شده است. رستمی و همکاران (۱۳۸۹) ضریب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های حمایت اجتماعی را بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۹ به دست آورده‌اند. سلیمی، جوکار و نیک پور (۱۳۸۸) پایایی مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای سه بعد حمایت اجتماعی دریافت شده از سوی خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۶ و ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند.

ب) مقیاس امید^{۲۲}: این مقیاس جهت تعیین میزان امید توسط اسنایدر (۱۹۹۱) ساخته شده است. مقیاس امید دارای ۱۲ آیتم می‌باشد که ۸ آیتم آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. از

²¹ The Multidimensional Scale Perceived Social Support
²² Hope Scale

تمامی متغیرها معنی دار نمی باشد. بنابراین توزیع متغیرها در گروه‌ها نرمال است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه‌ها (n=220)

متغیر	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	K-S Z	p
مؤلفه خانواده	تحت پوشش کمیته امداد	۱۹/۹۱	۵/۱۱	۱/۳۲	۰/۰۶
	تحت پوشش بهزیستی	۱۹/۶۰	۵/۸۱	۱/۲۶	۰/۰۷
مؤلفه دوستان	تحت پوشش کمیته امداد	۲۲/۰۷	۲/۳۹	۰/۸۱	۰/۵۱
	تحت پوشش بهزیستی	۲۷/۴۷	۱/۸۲	۱/۳۰	۰/۰۶
مؤلفه افراد مهم	تحت پوشش کمیته امداد	۲۱/۳۳	۴/۰۳	۱/۰۹	۰/۱۷
	تحت پوشش بهزیستی	۲۳/۴۶	۴/۴۰	۱/۳۱	۰/۰۶
مؤلفه کارگزار	تحت پوشش کمیته امداد	۱۴/۵۶	۱/۱۷	۰/۹۹	۰/۲۷
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۳۹	۱/۹۴	۱/۱۴	۰/۱۴
مؤلفه گذرگاه	تحت پوشش کمیته امداد	۱۵/۲۸	۱/۹۸	۱/۲۸	۰/۰۷
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۷۷	۲/۲۷	۱/۰۱	۰/۲۶
پیشرفت تحصیلی	تحت پوشش کمیته امداد	۱۸/۳۹	۰/۵۳	۰/۷۰	۰/۷۰
	تحت پوشش بهزیستی	۱۶	۰/۹۹	۰/۵۷	۰/۸۹

ادراک شده (خانواده، دوستان و افراد مهم) از تحلیل واریانس چندمتغیری یک‌راهه استفاده شد. در جدول ۲ نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری گزارش شده است.

برای بررسی تفاوت دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی در مؤلفه‌های حمایت اجتماعی

جدول ۲. نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری مربوط به مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در بین گروه‌ها

آزمون	مقدار	F	Df1	Df2	p
اثر پیلای	۰/۶۶	۱۴۴/۷۳	۳	۲۱۶	۰/۰۰۱
لامدای ویکلز	۰/۳۳				
اثر هوتلینگ	۲/۰۱				
بزرگترین ریشه روی	۲/۰۱				

بنابراین می‌توان گفت که بین این دو گروه در مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده تفاوت معنی‌داری وجود دارد. برای بررسی اینکه گروه‌ها در کدام یک از مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده با یکدیگر تفاوت دارند در جدول ۳ نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه گزارش شده است.

با توجه به جدول ۲، آماره F تحلیل واریانس چندمتغیری بررسی تفاوت دانش آموزان در مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده (۱۴۴/۷۳) در سطح ۰/۰۰۱ معنی دار می‌باشد.

جدول ۳. نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه تفاوت دانش آموزان در مؤلفه حمایت اجتماعی ادراک شده

مؤلفه	SS گروه	خطا SS	MS گروه	خطا MS	F	p
خانواده	۵/۰۳	۶۳۷۸/۴۹	۵/۰۳	۲۹/۲۵	۰/۱۷	۰/۶۷
دوستان	۱۵۴۹/۳۰	۷۹۶/۷۷	۱۵۴۹/۳۰	۳/۶۵	۴۲۳/۸۹	۰/۰۰۱
افراد مهم	۲۴۰/۱۰	۳۸۱۹/۰۹	۲۴۰/۱۰	۱۷/۵۱	۱۳/۷۰	۰/۰۰۱

نشان می‌دهد دو گروه در این مؤلفه تفاوتی ندارند. در جدول ۴، نتایج مقایسه میانگین دانش آموزان در مؤلفه‌های معنی‌دار حمایت اجتماعی ادراک‌شده یعنی دوستان و افراد مهم گزارش شده است.

با توجه به جدول ۳ آماره F برای مؤلفه‌های دوستان (۴۲۳/۸۹) و افراد مهم (۱۳/۷۰) در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشد. این یافته‌ها نشانگر آن هستند که بین دانش آموزان گروه‌های مختلف در این مؤلفه‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد. آماره F مؤلفه خانواده (۰/۱۷) نیز معنی‌دار نمی‌باشد و

جدول ۴ نتایج مقایسه میانگین دانش آموزان در مؤلفه‌های معنی‌دار حمایت اجتماعی ادراک‌شده

متغیر	گروه	میانگین	تفاوت میانگین	S.E	p
مؤلفه دوستان	تحت پوشش کمیته امداد	۲۲/۰۷	-۵/۳۹	۰/۲۶	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۲۷/۴۷			
مؤلفه افراد مهم	تحت پوشش کمیته امداد	۲۱/۳۳	-۲/۱۲	۰/۵۷	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۲۳/۴۶			

سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. با توجه به این یافته می‌توان گفت که در مؤلفه افراد مهم، میانگین دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی به صورت معنی‌داری بیشتر از دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد است.

برای بررسی تفاوت دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی در مؤلفه‌های امید (کارگزار و گذرگاه) از تحلیل واریانس چندمتغیری یک‌راهه استفاده شد. در جدول ۵ نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری گزارش شده است.

با توجه به جدول ۴، در مؤلفه دوستان، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد (۲۲/۰۷) و دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی (۲۷/۴۷) می‌باشد. تفاوت میانگین گروه‌ها در این مؤلفه (-۵/۳۹) هست که این تفاوت در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. با توجه به این یافته می‌توان گفت که در مؤلفه دوستان، میانگین دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی به صورت معنی‌داری بیشتر از دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد است. در مؤلفه افراد مهم، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد (۲۱/۳۳) و دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی (۲۳/۴۶) می‌باشد. تفاوت میانگین گروه‌ها در این مؤلفه (-۲/۱۲) می‌باشد که این تفاوت در

جدول ۵. نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری مربوط به مؤلفه‌های امید در بین گروه‌ها

آزمون	مقدار	F	Df1	Df2	p
اثر پیلانی	۰/۸۳	۵۶۴/۵۶	۲	۲۱۷	۰/۰۰۱
لامدای ویکلز	۰/۱۶				
اثر هوتلینگ	۵/۲۰				
بزرگترین ریشه روی	۵/۲۰				

سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که بین این دو گروه در مؤلفه‌های امید تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به جدول ۵، آماره F تحلیل واریانس چندمتغیری بررسی تفاوت دانش آموزان در مؤلفه‌های امید (۵۶۴/۵۶) در

برای بررسی اینکه گروه‌ها در کدام یک از مؤلفه‌های امید با یک‌راهه گزارش شده است. یکدیگر تفاوت دارند در جدول ۶ نتایج تحلیل واریانس

جدول ۶. نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه تفاوت دانش آموزان در مؤلفه امید

مؤلفه	SS گروه	SS خطا	MS گروه	MS خطا	F	p
کارگزار	۱۴۲۲/۹۴	۵۱۳/۳۹	۱۴۲۲/۹۴	۲/۳۵	۶۰۴/۲۲	۰/۰۰۱
گذرگاه	۱۶۱۴/۷۵	۵۸۲/۱۳	۱۶۱۴/۷۵	۲/۶۷	۶۰۴/۷۰	۰/۰۰۱

گروه‌های مختلف در این مؤلفه‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در جدول ۷، نتایج مقایسه میانگین دانش آموزان در مؤلفه‌های امید گزارش شده است.

با توجه به جدول ۶ آماره F برای مؤلفه‌های کارگزار (۶۰۴/۲۲) و گذرگاه (۶۰۴/۷۰) در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشد. این یافته‌ها نشانگر آن هستند که بین دانش آموزان

جدول ۷. نتایج مقایسه میانگین دانش آموزان در مؤلفه‌های امید

متغیر	گروه	میانگین	تفاوت میانگین	S.E	p
مؤلفه کارگزار	تحت پوشش کمیته امداد	۱۴/۵۶	۵/۱۷	۰/۲۱	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۳۹			
مؤلفه گذرگاه	تحت پوشش کمیته امداد	۱۵/۲۸	۵/۵۱	۰/۲۲	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۷۷			

در نهایت برای بررسی تفاوت دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی در پیشرفت تحصیلی از آزمون t دو نمونه مستقل استفاده شد. نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس پیشرفت تحصیلی در دو گروه در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار به دست آمد ($F=19.01, p<0.001$). این یافته نشان می‌دهد که واریانس این متغیر در گروه‌ها ناهمگن می‌باشد. بنابراین در جدول ۷ نتایج آزمون t دو نمونه مستقل با پیش‌فرض نابرابری واریانس‌ها گزارش شده است.

با توجه به جدول ۷، در مؤلفه کارگزار، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد (۱۴/۵۶) و دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی (۹/۳۹) می‌باشد. تفاوت میانگین گروه‌ها در این مؤلفه (۵/۱۷) هست که این تفاوت در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. با توجه به این یافته می‌توان گفت که در مؤلفه کارگزار، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد به صورت معنی‌داری بیشتر از دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی است. در مؤلفه گذرگاه، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد (۱۵/۲۸) و دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی (۹/۷۷) می‌باشد. تفاوت میانگین گروه‌ها در این مؤلفه (۵/۵۱) می‌باشد که این تفاوت در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. با توجه به این یافته می‌توان گفت که در مؤلفه گذرگاه نیز، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد به صورت معنی‌داری بیشتر از دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی است.

جدول ۸. نتایج آزمون t دو نمونه مستقل برای بررسی تفاوت گروه‌ها در پیشرفت تحصیلی

متغیر	گروه	میانگین	تفاوت میانگین	S.E	p
مؤلفه کارگزار	تحت پوشش کمیته امداد	۱۴/۵۶	۵/۱۷	۰/۲۱	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۳۹			
مؤلفه گذرگاه	تحت پوشش کمیته امداد	۱۵/۲۸	۵/۵۱	۰/۲۲	۰/۰۰۱
	تحت پوشش بهزیستی	۹/۷۷			

نتایج واریانس چندمتغیری یک‌راهه حاکی از این بود که بین این دو گروه به‌غیر از مؤلفه خانواده، که تفاوتی مابین آن‌ها وجود نداشت، در دو مؤلفه‌ی دیگر حمایت اجتماعی ادراک‌شده (دوستان و همسالان) تفاوت معنی‌داری بین گروه‌ها وجود داشت، طوری که بچه‌های بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی از حمایت اجتماعی ادراک‌شده‌ی بهتری از لحاظ میانگین نسبت به دانش‌آموزان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی بهره‌مند بودند. این یافته با یافته‌های صادقی (۱۳۸۹)، صنعت‌نگار (۱۳۹۰) و حدادی (۱۳۹۱) که در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که بچه‌های بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی معمولاً از حمایت‌های اجتماعی اداره شده‌ی خوبی برخوردارند، همپوشانی دارد.

دستیابی به چنین نتیجه‌ای با توجه به تبیین‌های فوق صورت گرفته دور از انتظار نیست، بنا بر عقیده‌تری (۲۰۰۹) منظور از حمایت اجتماعی میزان ادراک فرد از محبت و حمایت خانواده، دوستان و اطرافیان وی در مقابل تنیدگی‌ها و حوادث می‌باشد. منابع حمایتی موجب می‌شوند که فرد احساس مراقبت، دوست داشته شدن، عزت‌نفس و ارزشمند بودن کند و احساس نماید که در بخشی از شبکه وسیع ارتباطی قرار دارد و می‌تواند در برابر عوامل تنیدگی به‌خوبی مقابله نماید. همچنین آسیب‌پذیری هر کس در برابر فشار روانی متأثر از

یافته‌های جدول ۸، تفاوت میانگین دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی در پیشرفت تحصیلی (۲/۳۹) می‌باشد. آماره t این تفاوت نیز (۲۰/۸۹) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی‌دار است. این یافته نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی در پیشرفت تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به جدول ۱، در متغیر پیشرفت تحصیلی میانگین دانش‌آموزان ساکن خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد (۱۸/۳۹) به‌صورت معنی‌داری بیشتر از میانگین دانش‌آموزان ساکن در خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی (۱۶/۰۰) است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف، بررسی مقایسه‌ای حمایت اجتماعی ادراک‌شده، امید و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد و خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی در استان آذربایجان غربی موردبررسی قرار گرفت و با توجه به فرضیه‌های تحقیق، نتایج زیر حاصل گردید.

مهارت‌های مقابله و حمایت‌های اجتماعی موجود است. با این توضیح طبیعی است کودکانی که از همان اوان حضور در مراکز سازمان بهزیستی در محیط پرمهر و محبت رشد می‌کنند، از انواع و اقسام حمایت‌های اجتماعی برخوردار می‌شوند (اعم از بهره‌مندی از متخصصان تربیتی چون روانشناسان و مربیان تربیتی، داشتن حامی شخصی از بیرون که برای آن‌ها چون برادر می‌مانند، ارتباط با افراد مهم و بانفوذ و صاحب سمت در شهر که این‌ها را از نزدیک می‌شناسند، پیدا کردن دوستان خوب هم از جنس خود که سال‌ها در کنار هم می‌مانند و ارتباط عاطفی نزدیکی باهم برقرار می‌کنند که تا آخر عمر برقرار می‌ماند و هم از جنس دیگر و بسیاری حمایت‌های دیگر) در مقایسه با همسالانی که کمتر این نوع حمایت‌ها را تجربه و درک می‌کنند یا به عبارتی بهتر از این محیط محروم‌اند، و غیرمستقیم به درک آن نائل آمده‌اند، کمتر در معرض آسیب بوده و لاجرم وضعیت خود را مطلوب گزارش می‌کنند.

نتایج همچنین نشان داد که بین این دو گروه در مؤلفه‌های امید (کارگزار و گذرگاه)، تفاوت معنی‌داری بین گروه‌ها وجود دارد. با توجه به این یافته می‌توان گفت که در مؤلفه‌های امید (کارگزار و گذرگاه)، میانگین دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد به صورت معنی‌داری بیشتر از دانش آموزان تحت پوشش بهزیستی است. این یافته با نتایج یافته‌های صنعت نگار (۱۳۹۰) که در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که کودکان دختر بی‌سرپرست و بد سرپرست مقیم در خانه‌های کودک، علیرغم اینکه از حمایت‌های اجتماعی خوبی بهره‌مند هستند، ولی ناامیدی نسبت به آینده در بین آن‌ها همچنان شایع است، کاملاً همسو می‌باشد.

در تبیین این یافته ذکر این نکته حائز اهمیت است که وقتی که دانش آموزان کمیته امداد از محیط نامناسبی که مانع برآوردن آرزوهای زندگی و تحصیلی خود است، جدا شده و وارد فضایی می‌شوند که امکان ادامه تحصیل و جامعه عمل پوشانده به بعضی از آرزوها در آنجا وجود دارد، از درون احساس خوشحالی نموده و بارقه‌های امید بیشتری را احساس می‌کنند. در این راستا تفکرات گذرگاه، توانایی‌های درک شده شخص هستند که راه‌های عملی را برای اهداف خواسته شده به وجود می‌آورند. آن‌ها به این نتیجه می‌رسند که از این وضعیت جهت رسیدن آرمان‌شهرهای خود استفاده کنند و این شرایط به عنوان پلی برای ارتقای شخصی خود می‌سازند. از طرف دیگر، برعکس دانش آموزان کمیته امداد، که دارای سرپرست بوده و به امید بازگشت به خانه و خانواده روزگار می‌گذرانند، دانش آموزان خانه‌های سازمان بهزیستی، اکثراً دارای سرپرست نیستند و والدین آن‌ها یا از دنیا رفته‌اند و یا به مشکلات شدید روانی چون اعتیاد دچار هستند و تمامی دارایی آن‌ها فقط بهره‌مندی از حمایت‌های اجتماعی اطرافیان است، بنابراین طبیعی به نظر می‌رسد که به دلیل آینده مبهم و نداشتن سرپناه مطمئن برای آینده، علیرغم وجود بعضی حمایت‌های موجود، از درون احساس تشویش و نگرانی داشته باشند و این امر امید به زندگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. چراکه ویژگی‌هایی که این دانش آموزان در موقعیت‌های زندگی کنونی دارند (انتظارات، ترس‌ها، ناامیدی و غیره) بر میزان احساس فشار روانی و نسبت مقابله با آن تأثیر می‌گذارد و امید آن‌ها را کاهش می‌دهد. در این زمینه بامیستر (نقل از هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰) معتقد است که هنگامی فرد می‌تواند احساس کند که از زندگی همراه با امید برخوردار است که چهار نیاز او ارضا شده باشد: ۱.

به‌علاوه امید با رضایت از زندگی تحصیلی مستقل از تأثیر سن، جنس و راهبردهای سازگاری مرتبط است. اسنایدر و دیگران دریافته‌اند، بین نتایج حاصل از مقیاس امید کودکان با آزمون‌هایی که پیشرفت تحصیلی کودکان و بزرگسالان را اندازه‌گیری می‌کند، ارتباط وجود دارد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۰).

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهای ذیل ارائه می‌گردد: الف) دست اندر کاران ذیربط طی یک برنامه‌ریزی منظم و با الهام از شرایط سازمان بهزیستی، شرایطی ایجاد کنند که دانش آموزان از حمایت‌های اجتماعی مناسبی بهره‌مند شوند. ب) با توجه به یافته‌های فرضیه دوم تحقیق، که از نامطلوب بودن وضعیت امید و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ساکن در خانه‌های بهزیستی خبر می‌داد، پیشنهاد می‌گردد با توجه به مشکلات عدیده روان‌شناختی این فرزندان، از روانشناسان باتجربه جهت مشاوره با آنها و افزایش امید به زندگی آنها بهره‌برند و درعین‌حال زمینه‌های لازم را برای داشتن یک زندگی خوب بعد از ترخیص از این خانه‌ها فراهم آورند تا نگرانی نسبت به آینده مبهم کاهش یابد. پ) همچنین پیشنهاد می‌گردد در گزینش و به‌کارگیری مربیان و مودیان تربیتی خانه‌ها، نهایت وسواس انجام شود. چراکه آنها چون به‌عنوان والدین این بچه‌ها محسوب می‌شوند و شبانه‌روزی با این فرزندان زندگی می‌کنند، کلیدی‌ترین عنصر تربیتی در تعلیم و تربیت بهینه این فرزندان به شمار می‌روند.

منابع

- بخشانی، نورمحمد؛ مرادی، علی و محمدی، جواد. (۱۳۸۲). *ارتباط حمایت اجتماعی ادراک‌شده و*

هدفمند بودن جهت زندگی؛ ۲. احساس کارآمدی و کنترل؛ ۳. برخوردار بودن از مجموعه‌ای از ارزش‌ها که بتواند به‌وسیله آنها کنش‌هایش را توجیه کند؛ ۴. وجود یک مبنای باثبات و استوار برای داشتن نوعی حس مثبت خود ارزشمندی. در این راستا چون دانش آموزان با ویژگی‌های فوق در این مؤلفه‌ها به‌نوعی دارای ضعف هستند، لذا نیل به این یافته نیز منطقی به نظر می‌رسد.

در نهایت نتایج آزمون t دو نمونه مستقل نشان داد که بین دو گروه در پیشرفت تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. طوری که میانگین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ساکن خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد به‌صورت معنی‌داری بیشتر از میانگین دانش آموزان ساکن در خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی است. در توجیه این یافته نیز می‌توان از توضیحات یافته فوق و همچنین نظریه اسنایدر (۲۰۰۰) مدد گرفت، طبیعتاً زمانی که میزان امید به زندگی دانش آموزان ساکن در خوابگاه‌های سازمان کمیته امداد نسبت به دانش آموزان خانه‌های کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی، زیاد است می‌توان نتیجه گرفت که این امیدواری در زندگی عملکرد تحصیلی آنها را نیز تحت تأثیر قرار دهد. در این راستا و برحسب نظریه امید اسنایدر، محققان معتقدند که امید نه تنها با عملکرد تحصیلی بلکه با عملکرد کلی فرد ارتباط نزدیک و مثبتی دارد. اسنایدر (۲۰۰۵) با اندازه‌گیری میزان امید کودکان دریافت که سطوح بالای امید، پیشرفت در مدرسه را پیش‌بینی می‌کند. چانگ (۱۹۹۸) دریافت که دانشجویان ناامید در موقعیت‌های پراسترس تحصیلی در مقایسه با دانشجویان امیدوار، راهبردهای فرار از مسئله، گوشه‌گیری اجتماعی و انتقاد از خود را، بیشتر به کار می‌گیرند.

شهر جوانرود سال ۱۳۸۹. فصلنامه پژوهش اجتماعی،
۴(۱)، ۱۴۷ - ۱۲۷.

- سلیمی، عظیمه، جوکار، بهرام، جوکار، بهرام، نیک پور،
روشنک. (۱۳۸۸). ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی
نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در
استفاده از اینترنت. مطالعات روانشناختی، ۵(۳)، ۱۰۲ -
۸۱.

- شاکری نیا، ایرج. (۱۳۹۱). رابطه حمایت اجتماعی و
امیدواری با سلامت عمومی در سالمندان مرد مبتلا به
دردهای مزمن جسمانی. فصلنامه سالمند، ۲۴، ۱۸ - ۷.

- شیرمحمدی، لیلا؛ میکائیلی منیع، فرزانه و زارع،
حسین (۱۳۸۹). رابطه ی سخت رویی، رضایت از
زندگی و امید با عملکرد تحصیلی دانشجویان. پژوهش
های نوین روانشناختی (روانشناسی دانشگاه تبریز)،
۵(۲۰)، ۲۳ - ۱۲.

- شیرین زاده، صمد و احمد میرجعفری (۱۳۸۵). بررسی
رابطه بین امیدواری با راهبردهای مقابله با استرس. مجموعه
مقالات سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان،
دفتر مرکزی مشاوره وزارت علوم تحقیقات و فناوری.

- شکری، امید؛ فراهانی، محمدنقی؛ کرمی نوری، رضا و
مرادی، علی رضا (۱۳۹۱). حمایت اجتماعی ادراک شده
و تنیدگی تحصیلی: نقش تفاوت های جنسی و فرهنگی.
فصلنامه روانشناسی تحولی، ۹(۳۴)، ۱۵۶ - ۱۴۳.

- صنعت نگار، سارا (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی قصه
درمانی گروهی بر خودپنداره، ناامیدی و تنهایی کودکان
دختر بی سرپرست و بدسرپرست مقیم در خانه های
کودک مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم
تربیتی و روانشناسی دانشگاه مشهد.

رویدادهای استرس زای زندگی با افسردگی. اندیشه و
رفتار، ۹(۴۹)، ۵۵ - ۴۹.

- تمنایی فر، محمدرضا؛ لیث، حکیمه و منصوری نیک،
اعظم. (۱۳۹۲). رابطه حمایت اجتماعی ادراک شده با
خودکارآمدی در دانش آموزان. مجله روانشناسی
اجتماعی، ۸(۲۸)، ۳۹ - ۳۱.

- پورآقا رودبرده، فاطمه؛ کافی، سید موسی و رضایی،
سجاد. (۱۳۹۱). ارتباط احساس غربت و حمایت
اجتماعی ادراک شده با سلامت روان دانشجویان تازه
وارد. فصلنامه روانشناسی بالینی و شخصیت، ۱۹(۶)، ۳۶ -
۲۷.

- حاجی آقابائی، مرضیه. (۱۳۸۹). ارتباط میان حمایت
اجتماعی ادراک شده و سخت رویی با سلامت روان و
وضعیت ناتوانی در زنان مبتلا به مولتیپل اسکلروزیس.
پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه
پیام نور تهران.

- حمید، نجمه. (۱۳۸۹). رابطه میان سخت رویی
روانشناختی، رضایت از زندگی و امید با عملکرد
تحصیلی دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی. فصلنامه
روان شناسی کاربردی، ۴(۱۶)، ۱۱۶ - ۱۰۱.

- خلجی، طیبه. (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین امید، منبع
مهار تحصیلی و موفقیت تحصیلی دوره پیش دانشگاهی
شهر تهران در سال تحصیلی ۸۶ - ۸۵. پایان نامه
کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشکده
روانشناسی، دانشگاه الزهرا.

- رستمی، صباح و احمدنیا، شیرین (۱۳۹۰). تعیین سهم
مولفه های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش بینی
سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان

- Chang, E. C., & Desimon, SH. L. (2001). The influence of hope on appraisals, coping, and dysphoria: a test of hope theory. *Journal of social and clinical psychology*, 20(2): 117-129.
- Davis, B. (2005). Mediators of the relationship between hope and well-being in older adults. *Clinical Nursing Research*, 41(3), 253-272.
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., & Smith, H.L. (1999). Subjective wellbeing: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Ebrahimi N, Sabaghian Z, Abolghasemi M (2011). Investigating relationship of hope and academic Success of college students. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 17(2), 1-16.
- Grewal, P. K., & Porter, J. (2007). Hope theory: a framework for understanding Death studies. *Washington*, 31(2), 131-154.
- Ghobary, B., Lavasani, M., & Rahimi, H. (2007). Hope, purpos in life, and mental health in college students. *International Journal of the humanities*, 5(5), 127-132.
- Hedda, M; Halle, J. W; Ebata, A, T. (2010). Families with children who have autism spectrum disorders: stress and support. *Social science Journal* (77)1, 7 – 8.
- Huberty, C. J. (2002). A history of effect sizes indices. *Educational Psychology Measurement*. 62, 227–240.
- Ikiz, F.E., & Cakar, F.S. (2010). Perceived social support and self-esteem in adolescence. *Social and Behavioral Sciences*, 5, 2338 – 2342.
- MacGeorge, E. L., Samter, W., & Gillihan, S. J. (2005). Academic stress, - ظریف، فاطمه. (۱۳۹۲). بررسی اثر بخشی اجرای بازی های زبان شناختی بر رشد مهارت های زبان دریافتی و بیانی کودکان بی سرپرست و بد سرپرست. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد.
- قانلی، غلامحسین و یعقوبی، حمید. (۱۳۸۷). بررسی رابطه ی بین ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد بهزیستی در دانشجویان دختر و پسر. ارمغان دانش، ۱۳(۲)، ۸۱ – ۶۹.
- کاکابرایی، کیوان؛ ارجمندنیا، علی اکبر و افروز، غلامعلی. (۱۳۹۱). رابطه سبکهای مقابله ای و حمایت اجتماعی ادراک شده با مقیاسهای بهزیستی روانی در بین والدین با کودکان استثنایی و عادی شهر کرمانشاه در سال ۱۳۸۹. فصلنامه افراد استثنایی، ۲(۷)، ۲۶ – ۱.
- کرمانی، زهرا؛ خداپناهی، محمد کریم و حیدری، محمود. (۱۳۹۰). ویژگیهای روانسنجی مقیاس امید اسنایدر. فصلنامه روان شناسی کاربردی، ۵(۳)، ۲۳ – ۷.
- هاشمی فشارکی، مریم السادات؛ بدوی، فاطمه و بختیاری، آمنه. (۱۳۹۰). امید و رضایت از زندگی و سلامت روان در میان زنان در جمهوری ترکیه. پژوهشنامه زنان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۲(۲)، ۱۵۵ – ۱۳۳.
- همتی راد، گیتی و سپاه منصور، مزگان(۱۳۸۷). رابطه ی بین استرس و حمایت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه تهران. فصلنامه اندیشه و رفتار، ۲(۸)، ۸۶ – ۷۹.
- Calvete, E., & Connor-Smith, J. K. (2006). Perceived social support, coping, and symptoms of distress in American and Spanish students. *Anxiety, Stress & Coping*, 19 (1), 47-65.

- networks and school outcomes: The centrality of the teacher. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 17(3), 205 - 226.
- Roswarski, T. E., & Dunn, J. P. (2009). The role of help and hope in prevention and early intervention with suicidal adolescents: implications for mental health counselors. *Journal of mental health counseling*, 31(1): 34 – 46.
- Sivandani, A., Ebrahimi Koohbanani, Sh., & Vahidi, T. (2013). The relation between social support and self-efficacy with academic achievement and school satisfaction among female junior high school students in Birjand. *Social and Behavioral Sciences*, 84, 668 – 673.
- Snyder, C. R. (2000). *Handbook of hope*. Copyright by Academic press.
- Snyder, C. R., & Tsukasa, K. (2005). The relationship between hope and subjective well-being: Reliability and validity of the dispositional hope scale, Japanese version. *Japanese Journal of Psychology*, 76(3), 227-234.
- Tajalli, P., Sobhi, A., & Ganbaripannah, A.(2010). The relationship between daily hassles and social support on mental health of university students. *Social and Behavioral Sciences*, 5, 99–103.
- Tree, H. A. (2009). Multiple sclerosis severity, pain intensity, and psychosocial factors: Associations with perceived social support, hope, optimism, depression, and fatigue. *Dissertation of Clinical psychology in university of Kansas*. Available at: <http://www.proquest.com>.
- Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30 – 41.
- supportive communication, and health. *Communication Education*, 54 (4), 365-372.
- Maddi, S. R., & Khoshaba, D. M. (2005). *Resilience at work: How to succeed no matter what life throws at you*. New York: Amacom.
- Mascaro, N., & Rosen, D. H. (2005). Existential meaning's role in the enhancement of hope and prevention of depressive symptoms. *Journal of personality*, 73(4): 985-1014.
- Meadows, L. A., Kaslow, N. J., Thompson, M. P., & Jurkovic, G. J. (2005). Protective against suicide attempt risk among African American women experiencing intimate partner violence. *American journal of community psychology*, 36(1-2), 106-121.
- Misra, R., Crist, M., & Burant, C. J. (2013). Relationships among life stress, social support, academic stressors, and reactions to stressors of international students in the United States. *International Journal of Stress management*, 10(2), 137-157.
- Ong, A. D. Edwards, L.M., & Bergemen, C.S. (2006). Hope as a source of resilience in later adulthood. *Journal of Personality and Individual Differences*, 41, 1263- 1273
- Pamukçu, B., & Meydan, B. (2010).The role of empathic tendency and perceived social support in predicting loneliness levels of college students. *Social and Behavioral Sciences*, 5, 905–909.
- Pedrotti J. T., Edwards, L .M., & Lopez, SH. J. (2008). Promoting hope: suggestions for school counselors. *Professional school counseling*, 12(2), 100- 108.
- Rosenfeld, L.B., Richman, J.M., & Bowen, G.L. (2013). Social support

---

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 9, No. 3, autumn 2018, No 35

Journal of Educational
Psychology

Comparison of perceived social support, hope and academic achievement between the students living in Imam Khomeini relief foundation dormitories and the welfare organization homes of parentless and unsupervised children in West Azerbaijan

Javad Keyhan^{1*}, Sara Mohammad Moradi Naghadeh², Fazel Ganea Gare Bagh³

- 1) Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran
- 2) Department of Educational Sciences, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran
- 3) Department of Educational Sciences, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran

*Corresponding author: Ja_abdeli@yahoo.com

Abstract

The aim this research is a comparative study of perceived social support, hope and academic achievement between the students living in Imam Khomeini relief foundation dormitories and the welfare organization homes of parentless and unsupervised children in West Azerbaijan province. Research method was descriptive survey and the research community statistic were included all girl and boy students in high school living in Imam Khomeini relief foundations dormitories in the west Azerbaijan province. The sampling method due to statistic population restrict was census. In this research were used to gathering information from the multidimensional perceived social support scale (M SPSS) Zimet and colleagues (1988), the Snyder hope questionnaire (1991) and the student academic records at the end of the semester. The results of multivariate analysis of one- way showed there are significant difference between these two groups in perceived social support, hope and academic achievement. So that students living in welfare organization homes of parentless and unsupervised have good social support perceived than Imam Khomeini relief foundation dormitories student. But, hope the students covered by the Relief Committee are for significantly more than students under welfare organization. Also the independent t-test results showed that academic achievement students living in Imam Khomeini relief foundations dormitories is Significantly higher than students living in welfare organizations home of parentless and unsupervised children.

Key words: perceived social support, hope, academic achievement, students living in Imam Khomeini relief foundations dormitories, students living in welfare organizations home of parentless and unsupervised children

---